

"האמת וכל האמת" בשליחות המרגלים – לפרשת שלח-לך

פרשת השבוע מספרת לנו את סיפור חטא המרגלים. משה מצטווה לשלוח אנשים לגלות את הארץ המובטחת על-ידי הא-ל: כי ה' אלקיך, מביאך אל-ארץ טובה: ארץ, נחלי מים עינת ותהמת, יצאים בבקעה ובהר. ארץ חטה ושערה, וגפן ותאנה ורמון; ארץ-זית שמן, ודבש. ארץ, אשר לא במסכנת תאכל-בה לחם לא-תחסר כל, בה; ארץ אשר אבניה ברזל, ומהרריה תחצב נחשת. ואכלת, ושבעת--וברכת את-ה' אלקיך, על-הארץ הטבה אשר נתן-לך: (דברים ח')

אולם המרגלים גורמים לעם ישראל "לקבל רגליים קרות" הם אמנם מביאים מפרי הארץ אך יוצרים הקשר מפחיד לפירות אלה. הם מספרים על בני ענק שאפילו הקב"ה לא יכול להם. ולפי המדרש הם מביאים פירות ענקיים במיוחד לאמור: "וזה-פריה" -'כשם שפריה משונה כך עמה משונה'. (רש"י)

וידבר יהוה, אל-משה לאמר. שלח-לך אנשים, ויתרו את-ארץ כנען, אשר-אני נתן, לבני ישראל:.. וישלח אתם משה, לתור את-ארץ כנען... ויאמר אליהם, עלו זה בנגב, ועליתם, את-ההר. וראיתם את-הארץ, מה-הוא... ומה הארץ השמנה הוא אם-רזה, היש-בה עץ אם-אין, והתחזקתם, ולקחתם מפרי הארץ; והימים, ימי, בפורי ענבים... ויבאו עד-נחל אשכול, ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד, וישארו במוט, בשנים; ומן-הרמנים, ומן-התאנים. למקום ההוא, קרא נחל אשכול, על אדות האשכול, אשר-כרתו משם בני ישראל.... וישבו, מתור הארץ, מקץ, ארבעים יום... וישיבו אתם דבר ואת-כל-העדה, ויראו את-פרי הארץ. ויספרו-לו, ויאמרו, באנו, אל-הארץ אשר שלחתנו; וגם זבת חלב ודבש, הוא--וזה-פריה... (במדבר י"ג)

הקדמתי וצינתי את שבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ-ישראל. מדוע הובאו מארץ כנען רק ענבים, רימונים ותאנים? מה עם הזיתים והתמרים? התשובה הפשוטה היא: והימים, ימי, בפורי ענבים... המרגלים יצאו למשימה עם התחלת הצמיחה של הענבים וחזרו לאחר ארבעים יום. בתקופה זו אכן אפשר למצוא על העצים גם רימונים שהתחילו לצמוח באזור הנגב והבקעה, וגם תאנים שהעונה שלה מתמשכת וארוכה, לעומתם, תקופת המסיק של הזית הינה לאחר הגשם הראשון, והתמרים אינן מגיעות לזמן הגדיד במקביל לעונת הענבים, אלא מעט לאחריה. משה מצווה את המרגלים להתחזק ולהביא מפרי הארץ. מהי משמעות הציווי הזה? מדוע צריך להתחזק בהבאת הפירות??

רמב"ן טוען שהצורך בהתחזקות נובע כנראה מחשש של המרגלים, שאופי שליחותם מצריך הסוואה. "וטעם והתחזקתם ולקחתם, שלא יפחדו בלקחם מפרי הארץ פן יכירו בהם שהם מרגלים" ... לעומתו ר' עובדיה ספורנו מבין את המילה "והתחזקתם" – כיצירת חזקה משפטית על הארץ – שהיא הצהרת בעלות על הארץ...

ר' יעקב הלוי וינפלד – ב"אוצרות ירושלים" - מסביר שהמרגלים התאמצו והביאו את הענבים מנחל אשכול – כדי להראות שהפירות של הארץ משונים וגדולים. וכך להפחיד את עם ישראל שכשם שפריה משונה כך הארץ והעם היושב בה – משונים.

ואכן אנו רואים שהפחד אחז בבני ישראל בראותם את פרי הארץ. דרך אגב בתורה מודגש שמשה מצווה את המרגלים לעלות להר – אך הם יורדים לנחל אשכול. "למקום ההוא, קרא נחל אשכול, על אדות האשכול, אשר- כרתו משם בני ישראל" – מי קרא למקום בשם זה? המעיין בדברי ספורנו מגלה שפירות ענקיים היו דבר שבשגרה בארץ כנען. "תמהו הכנעניים, על שאותו האשכול, אצל בני ישראל שכרתו אותו היה דבר חדוש ונפלא, כי רבים היו בארץ אשכולות גדולים כמוהו, או יותר ממנו, ולא היה זה נפלא אצל הכנעניים יושבי הארץ כלל. ועל תמיהתם זו קראו המקום נחל אשכול: (ספורנו)

האם המרגלים הצטוו להביא פירות אחרים? לפי רמב"ן ניתן להבין את ציווי משה "ולקחתם מפרי הארץ" – להביא סוגים שונים של פירות. "הטובה היא?" – "אמר רבי אברהם (אבן עזרא), אם הארץ טובה שהאוויר שלה טוב והמים טובים.. "השמנה היא?" – לעשות חיטה ופירות רבים... אבל יתכן בארץ הטובה שתהיה **שמנה ופירותיה שמנים**. וימצאו בה הדברים השמנים פנג (בושם האפרסמון שהיה בבקעת יריחו והיה מצרך יקר ביותר) ושמן ותמרים ותאנים וכיוצא בהם. או שתהיה **טובה ורזה** וצריכה גשמים תדיר, ולהעדר ולהזדבל מאד, **ויהיו פירותיה נוטים ליובש**. ואע"פ שהם טובים ומתקיימים יותר מן השמנים, (הפירות היבשים עמידים יותר לאורך זמן) ושם ימצאו הפירות הרזים הרבה מאד כאגוזים והלוזים והתפוחים והחרובין ופירות היערים. והנה יכלול אם היא ארץ שמנה כמישור או ארץ רזה כהרים..." (רמב"ן)

יתן להבין מדברי רמב"ן, שהשליחות של המרגלים הצריכה לא רק יכולת איסוף מודיעינית, אלא גם יכולת ניתוח חקלאית – גיאוגרפית – כלכלית, המרגלים לא היו צריכים להביא רק את שלושת המינים שהביאו, ענבים רימונים ותאנים, אלא את הפירות המאפיינים את הארץ מבחינה חקלאית – גיאוגרפית. אנו יודעים שהאפרסמון שהיה בושם יקר מאוד והיווה ענף כלכלי חשוב ביותר בארץ ישראל – גדל באזור יריחו. רק על הגידול הזה בלבד נשפך דם רב במלחמות על שליטה במסחר באפרסמון.

(התורה מכנה את האפרסמון בשם "נטף" והוא היה מסממני הקטורת שהוקטרה בבית המקדש, "ויאמר ה' אל-משה קח-לך סמים, נטף ושחלת וחלבנה, סמים, ולבנה זפה... ועשית אתה קטרת.. ונתתה ממנה לפני העדת באהל מועד.." וביחזקאל הוא מכונה "פנג" – "יהודה וארץ ישראל, המה רכליה; בחטי מנית ופנג ודבש ושמן, וצרי, נתנו, מערבך" (יחזקאל כ"ז)).

ומה עם השמן הרב שהיה מצוי בארץ ישראל? ומה עם האגוזים והלוזים שאנו זוכרים ששלח יעקב ליוסף מפרי הארץ??? "ויאמר אליהם ישראל אביהם, אם-כן אפוא זאת עשו--קחו מזמרת הארץ בכליכם, והורידו לאיש מנחה: מעט צרי, ומעט דבש, נכאת ולט, בטנים ושקדים" (בראשית מ"ג) **הבחירה המצומצמת של המרגלים נועדה לתת ניתוח מציאות שונה מהניתוח שאותו ציפה משה שהם יציגו..**

מספרים על הרבי מקוצק שהיה איש אמת חריף, שבחן את דבריהם של המרגלים
מילה במילה, מתוך הפסוקים ובדק את נכונות הדיווח: "וַיִּסְפְּרוּ לוֹ, וַיֹּאמְרוּ, בָּאנוּ,
אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ; וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ, הוּא זֶה פְּרִיָּה" אלו דברי אמת!
"אֶפֶס כִּי-עַז הָעַם, הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ; וְהָעָרִים, בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד, וְגַם-יְלָדֵי הָעֶנְק, רְאִינוּ
שָׁם". גם זו אמת!

"וְשָׁם רְאִינוּ, אֶת-הַנְּפִילִים בְּנֵי עֶנֶק מִן הַנְּפִלִים" אמת!

"וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כַּחַגְבִּים" – מובן!

"וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם". כאן התרגש הרבי, ונפלטה מפיו זעקת שבר איומה: אוי ווי!

מה הפגם שנמצא דווקא במילים אלו?

המידע שהעבירו המרגלים היה מדויק ברובו. אבל כשאמרו "וכן היינו בעיניהם"!

זה היה שקר!

מהיכן אתה יודע כיצד אתה נראה בעיניהם של אחרים? מדוע אתה ממעיט בערך

עצמך? מדוע אתם מפחידים את כל העם בזמן שה' עוזר ומסייע לעם ישראל?

קישורים: [על האפרסמון בויקיפדיה](#), [על המסחר באפרסמון ובמוצרים חקלאיים](#)

[בתקופת הורדוס](#),